

Positiv inntektsvekst, men fortsatt stram kommuneøkonomi

Økonomien er stram i mange kommuner. Det er positivt at regjeringen signaliserer høy inntektsvekst neste år, men kommuner og fylkeskommuner må likevel prioritere hardt og omstille.

Høy prisvekst over flere år som ikke er fullt kompenserte og økte renteutgifter, er hovedgrunnen til den stramme kommuneøkonomien. Nesten halvparten av kommunene hadde netto negativt driftsresultat i 2023. Det er tydelige tegn til økt press på kommunale tjenester, og mange kommuner rapporterer allerede om budsjettoverskridelser i år. KS' Landsstyre vil derfor igjen minne om at alle nye oppgaver som kommunesektoren pålegges må fullfinansieres av staten.

KS' Landsstyre vil understreke at regjeringens forslag til vekst i de frie inntektene neste år på ingen måte vil fjerne behovene for omstillinger og strammere prioriteringer i sektoren, men det vil gjøre omstillingene mindre dramatiske enn de ellers ville blitt.

Nytt inntektssystem med sterkere utjevning mellom kommunene

Regjeringens forslag til nytt inntektssystem for kommunene følger opp mange av forslagene til inntektssystemutvalget. Landsstyret registrerer at regjeringens forslag til endring i skattegrunnlaget for kommunene gjør at skatt på formue og utbytte får mindre betydning, mens kommunene får mer av inntektskatten. Landsstyret mener likevel at inntektssystemet må oppmuntre kommuner til å legge til rett for vekst og utvikling. Det bør derfor arbeides videre med hvordan dette kan bli gjort gjennom fordeling av skatteinntektene mellom kommuner og stat.

Landsstyret understreker også viktigheten av forutsigbare kompensasjonsordninger for kommuner som stiller areal til disposisjon for utnyttelse av lokale naturressurser, og støtter derfor at det ikke etableres en egen utjevningsordning for disse inntektene ut over den utjevning som allerede finner sted i inntektssystemet.

Landsstyret er også positive til at det legges sterk vekt på inntektsutjevning av skatt på alminnelig inntekt og formue. Det er viktig at regjeringen legger inn ekstra midler, tid og lengre overgangsordninger for å unngå svært store omstillingsutfordringer for de kommunene som taper mest på omleggingen.

Landsstyret viser til at levekårsindikatorer har fått noe høyere vekt i de reviderte kostnadsnøkklene som følge av de nye analysene. De store utfordringene for kommunene knyttet til å forhindre utenforskap blant barn og unge, og forebygge barne- og ungdomskriminalitet og gjengkriminalitet i bysentra, tilsier at Stortinget bør vurdere å forsterke vektleggingen av levekårsindikatorer i fordelingen av rammene i de politiske elementene i inntektssystemet. Dette kan gjøres gjennom nye regionalpolitiske tilskudd.

Ressurskrevende tjenester lettere å bære for kommuner med høye utgiftgifter i forhold til innbyggertallet

Betydelige helse- og omsorgstjenester til en liten gruppe brukere kan være en stor økonomisk belastning særlig for små kommuner. Det er en økende gruppe yngre brukere i denne gruppen.

Landsstyret er derfor glad for at regjeringen foreslår å legge om toppfinansieringsordningen for ressurskrevende tjenester, slik at kommuner med relativt sett høye utgifter i forhold til innbyggertallet får noe høyere kompensasjon. Aldersgrensen på 67 år for ressurskrevende tjenester bør fjernes.

Større handlingsrom og mindre detaljstyring

Det er ikke bare økonomisk handlingsrom som er avgjørende for å få til omstillingene det nå er behov for. Kommunesektoren trenger større politisk handlingsrom til å finne skreddersydde lokale løsninger, og mindre detaljstyring og øremerking. Mest mulig frie rammetilskudd til kommunene har

vært et mål for vekslende regjeringen. Likevel har antallet øremerkede tilskudd til kommunene, og summen de utgjør, ikke gått ned de siste årene.

Landsstyret vil oppfordre regjeringen til å se på muligheten til å innlemme flere øremerkede tilskudd i rammetilskuddet eller slå sammen tilskudd til programfinansieringsordninger.

Det er positivt at regjeringen vil starte opp en forsøksordning, men landsstyret mener det bør åpnes for flere og mer omfattende forsøk enn det nå er lagt opp til. Landsstyret mener det juridiske grunnlaget for forsøk bør endres slik at kommunene får rom til å prøve ut nye og innovative løsninger. Dette vil kunne gi kommunene og fylkeskommunene mulighet til å utvikle kunnskap om hvordan tjenestene kan tilbys på en annen måte og kunne bidra til mer velferd og bedre løsninger for innbyggerne.

Fylkesveier og det grønne skiftet innen ferger og hurtigbåt

For fylkeskommunene er den signaliserte inntektsveksten neste år bare litt høyere enn kompensasjonen for demografiske endringer. I Nasjonal transportplan lover regjeringen å øke bevilgningene til fylkeskommunene til vedlikehold og rassikring på fylkesveiene med 1 milliard kroner i gjennomsnitt de de neste seks årene. Det er ikke gitt noe konkret løfte for 2025, men landsstyret vil komme med en sterk oppfordring om å starte et slik løft allerede neste år. Økt vedlikehold er svært nødvendig på fylkesveiene rundt om i Norge.

Landsstyret ber regjeringen snarest mulig få på plass en kompensasjonsordning for overgang til nullutslippsløsninger på hurtigbåter og ferger.